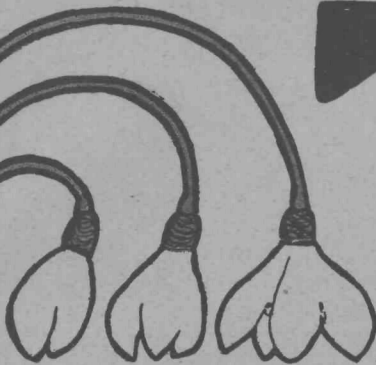

ZVONCEK

Štev.
7.

Leto
VI.

LIST S PODOBA
MI ZA SLOVEN
SKO MLADINO

VSEBINA:

1. Naš petelinček. <i>Cvetko Slavin</i> . Pesem	145
2. Za kruhom. <i>Fran Voglár</i> . Povest.	146
3. Žigatov Primož. <i>Ivo Trošt</i> . Povest s podobo	149
4. Razbiti vrč. <i>E. Gangl</i> . Pesem s podobo	152
5. Kako sem potoval v Rusijo. <i>Ferd. L. Tuma</i> . Poučni spis	153
6. Odločilen lučaj. Podoba	156
7. Zaklad. <i>Andrej Rapè</i> . Povest	157
8. Prvi izprehod. <i>E. Gangl</i> . Povest s podobo	163
9. Večerno nebo. <i>Sorin</i> . Pesem	165
10. Ptičica, zapoj mi . . . <i>Žirov</i> . Pesem	165
11. Pouk in zabava.	
Zastavica v podobah. <i>G. Štupar</i> . — Koliko igel porabijo ljudje na dan. — Mesto krojačev. — Koklja. <i>F. S. Gomilski</i> . Uglasbena pesem. — Stara učenka. — Število mravelj v mravljišču. — Krava in vol. <i>Ivo Trošt</i> . — Kako preizkusimo pitno vodo. — Rešitev	166

Listnica uredništva.

G. J. K. v T. Za poizkušnjo samo eno kitico Vaše „pesmi“:

Zdaj pa lepo se priklanjam,
ljubo solnčke bod mi zvest,
še enkrat te prav pozdravljam,
tudi jaz ti bodem zvest.

Če to-le reč preberete mirno in trezno, boste priznali z nami vred, da ni zrela za tisk. Gotovo bi Vam koristilo, če bi se najprej nekoliko sprijaznili s slovensko slovnico. Potem govorimo dalje.

„Zvonček“ izhaja 1. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 5 K, pol leta 2 K 50 h, četrť leta 1 K 25 h.

Izdajatelj, upravnik in odgovoren urednik: **Luka Jelenc**, učitelj v Ljubljani, Rimska cesta št. 7.

Rokopise je pošiljati na naslov: **Engelbert Gangl** v Idriji.

Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Tiska „Narodna tiskarna“ v Ljubljani.

Štev. 7.

V Ljubljani, 1. malega srpana 1905.

Leto VI.

Naš petelinček.

No, naš petelinček
je velik gospod,
naj pride na polje,
naj pride na cesto —
kraljič je povsod.

In če je brez škornjev
in sablje težké,
če nima cekinov,
pa krono blestečo
ima vrh glavé.

Če nima vojakov,
da z njimi gre v boj,
če nima pušk glasnih,
pa putkam ponižnim
on hraber je voj.

Kdo pesem mu poje,
da hrabrost zbudi
se v prsih junaških?
No, sam si zapoje:
„Kikeriki!“

Pa zdaj mi recite,
da ni gospodič,
ej, naš petelinček,
ej, naš petelinček,
naš mladi kraljič!

Kje svetla palača
njegova blesti?
Ej, nima palače,
ej, nima prestola —
saj treba ju ni!

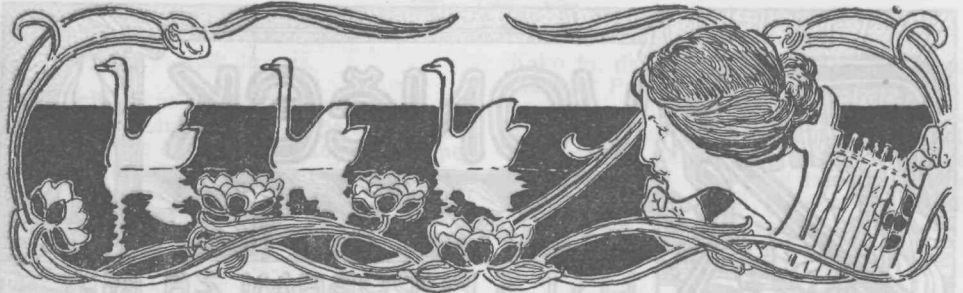
Kdo vedno sedel bi
na tronu domál
Hm, naš petelinček
tam zunaj se rajši
na dvoru bahá.

To solnce prijazno
je bratec njegov,
pozdravlja ga, kadar
nastopa pot jasno
za goro domov.

In solnce tam gori
se tiho smeji,
a naš petelinček
si poje ponosno:
„Kikeriki . . .“

Cvetko Slavin.

Za kruhom.

Spisal *Fran Voglár.*

„**P**rav čudno se mi zdi, da Reberščakovega danes ni v šolo,“ pripomni učitelj, ko prečita imena učencev iz razrednice po abecednem redu. „Kaj mora biti vzrok, da danes Rudolfa ni? Saj je dosihdob prav redno prihajal v šolo in vselej je vstopil veselega obraza v učilnico. Kdo ve, kje je?“

Učenci molče, nihče ne ve odgovora učiteljevemu vprašanju.

O, da bi vedeli pridni součenci, zakaj Rudolfa ni bilo v šolo! Kdo li je marljivega učenca oviral, da ga ni bilo v šolo, kamor je korakal sleherni dan poln radosti, hrepeneč po zlatih naukih, ki mu jih je za mladino vneti učitelj polagal z očetovsko skrbjo v srce?

Prav priljubljen je bil nadarjeni učenec med svojimi součenci. Ni bil takšen, kakršni so tisti poredneži, ki se spotoma v šolo in iz šole grede zlobno preganjajo in hudobno pretepavajo, da se pošteni ljudje zgražajo nad njimi, temveč delal je čast šoli. Navzet zlatih naukov, kakor čebela sladkega medú, je vselej domov grede zbral součence-sosede okolo sebe ter se z njimi pogovarjal o vsem tem, kar so slišali v šoli. Večkrat je na tak način njegovim zvestim spremljevalcem potekel čas, da so se prijetno čudili, ko so dospeli tako hitro domov.

Ali danes ga ni bilo. Jako so ga pogrešali.

Rudolf je moral ostati doma. Vselej ga je bolelo, kadarkoli ga je zadela ta nepravilika, dasiravno le redkokdaj ni prisostoval pouku. Če je le mogel, je vselej izkušal preprosiiti starše, da so ga pustili v šolo. A če sama prošnja ni pomagala, je poizkusil še z drugim pripomočkom, ki je navadno vselej učinkoval. Ganljivo namreč je prebral ljubim staršem „Zvončkovim“ čitateljem znani berilni sestavek o „Pridni Roziki“. Za šolo tako vnetemu otroku so starši naposled privolili v prošnjo in ga pustili v šolo. S solznimi očmi mu je večkrat rekel oče, ves ganjen od takih pretresljivih prizorov: „Ljubo dete! Vidiš, koliko pomanjkanja trpimo, kako ubožni smo, da celo glad že sili v sobo! Preživljamo se s tem, kar služi moja desnica. Ker je obdelovanje polja zaradi materine bolezni zaostalo, sem te hotel obdržati doma, da bi pomagal materi pri težavnem delu. Ali tvoja prošnja me je ganila do srca. Prav rad te pustim v šolo, ker vem,

da se boš pridno učil in da boš le tem potom prišel do blaginje. Saj drugega ti ne morem dati. Bogastva nimam. V tem času, ko nas je obiskala bolezen, te komaj preživljam. Sedaj ti naj bi pa vzel še najdragocenejše, kar ti nudi šola! Ne, ne! Le idi!“ Tudi materine rosne oči so nedolžnomilo zrle na ljubo dete kakor bi hotele tudi pritrditi očetovim besedam, rekoč: „Le idi, sinko, da boš kdaj srečnejši nego so tvoji starši!“

A danes Rudolfa ni zadržalo domače delo doma, temveč zadržala ga je najbridkejša usoda, ki more zadeti mladega človeka. Preljubi oče namreč za več dolgih let ostaviti svoje drago domače ognjišče in oditi v daljno tujino z a k r u h o m, ki ga bo pošiljal iz bogate tuje dežele ubogim ostalim svojcem. Res, jako bridka usoda za mladega Rudolfa, ako še pomislimo, da je očeta najbolj ljubil. Pri otrokih je že tako, da imajo nekateri očeta rajši, a večina otrok ljubi mater nad vse. Tudi Rudolf je imel mater jako rad. Gotovo bi storil vse zanjo. A oče se mu je s svojo ljubeznivostjo tako prikupil, da je nekoč očitno pokazal, da ima njega nekoliko rajši od matere. Nekega dne so mu namreč starši dali na prosto voljo, jeli hoče iti z materjo v mesto, kjer ni bil še nikoli, ali z očetom v gozd po drv. In veste, kam se je odločil? Z očetom v gozd. Jako ga je mikalo v mesto, a ko se je spomnil, da mu bo dobri oče pustil goniti vole, je bila odločitev kaj hitra.

Zato je bil pa danes tem žalostnejši, ko se mu je jela uresničevati bridka slutnja, da ga bo morda za vedno ostavilo skrbno očetovsko oko.

A priti je moralo tako. Ni bilo druge pomoči. Sila kola lomi. Treba je iti z a k r u h o m.

Rudolfovi starši so bili jako ubožni. Sreča ni jim bila mila, odkar so si ustanovili lastno ognjišče. Nesreča za nesrečo jih je obiskovala. Imeli so tedaj, ko se jim je rodil prvi sin, Rudolf, še nekoliko posestva s hišico. A prigodilo se jim je skoraj prav tako kakor Jobu. Malone da niso izgubili vsega. Ko je pri sosedu nastal ogenj, jim je upepelil borno bivališče. Pozneje so jih zadele še druge nesreče. Nekoč jim je poginila živina. In ni dolgo temu, ko je komaj ozdravila mati od dolge mučne bolezni. Vse te nesreče in vrhutega še bolezní so stale mnogo denarja. Ubogi mož ni mogel vsemu kaj. Da bi lažje preživljal svojo rodovino, se je odločil, da gre k rudarjem. V bližini njegovega doma je bila visoka gora, ki so izpod nje kopali premog. Sosedje Rudolfovih staršev so bili izvečine vsi rudarji. Težavno je delo v rudokopih. Kdor ni poizkusil tega naporenega dela sam, temu se niti ne da dopovedati, kaj se pravi, delati pod zemljo. Z besedo se niti ne da približno opisati, kakšne težkoče prenašajo rudarji. Človek mora poizkusiti sam, potem šele dobi pravi pojem o rudarstvu. Tudi se človek težko privadi temu delu, ako že od mladih nog ne okuša trdega kruha rudarjevega. Zato je pa Rudolfov oče opravljal svoj novi posel jako težko. Toliko, da je živel. Opustil bi že zdavnaj to delo, a smilila se mu je rodovina, ki bi morala prijeti za beraško palico, ako bi jo ostavil še on. Tudi nikakršno drugo delo mu ni nudilo toliko zaslužka kakor le-to. A zaraditega je moral pa tudi bolj trpeti. Ženi se je ljubi mož

večkrat smilil v srce, ko se je vrnil časih zvečer, zopet drugkrat zjutraj domov, ves izmučen in legel takoj k počitku. Dostikrat se mu ni niti ljubilo jesti. A svoje ljubeznivosti do sina ni izgubil. Večkrat ga je vzel k sebi v prostih časih ter se z njim pogovarjal prav po očetovsko. Izpraševal ga je to in ono, kaj je delal podnevi, če je bil priden, kaj se je v šoli učil itd. Kako vesel je bil oče sinovih jasnih odgovorov! Le-ti so ga časih pomladili tako, da se je čutil v svojem uboštvu večkrat prav srečnega. Kako lepo je bilo videti, kadar sta si sin in oče privoščila takih srečnih uric. Časih sta se v svojih razgovorih tako razvnela, da sta popolnoma pozabila na svoje gorje, ki ju je tlačilo dan za dnevom. Da, to so bile najsrečnejše ure za očeta in sina. Nekega večera sta kramljala še posebno veselo. Oče je namreč vprašal sina, kaj se je lepega naučil v šoli. Takoj mu dečko začne pripovedovati, da je učitelj govoril o gori, kjer koplje oče dan za dnevom premog. Učitelj je pravil, koliko morajo trpeti rudarji v rudnikih. Tam ne vidijo ves dan ljubega solnčeca. Večkrat jim preti nesreča, da, celo v vedni nevarnosti so, da jih gora ne zasuje in jih ne zagrne v prezgodnji strašni grob. Ubogi rudarji morajo v vroči globočini, kjer je navadno blatno in mokro, v tesnobnem rovu, na hrbtu ležeč ali drugače sklonjeni, kopati rudo. „Vedel je tudi gospod učitelj,“ nadaljuje Rudolf, „da so naši vaščani skoro vsi rudarji. Ljubi ate, tudi ti si rudar! Ti gotovo veš,“ nadaljuje sinko skoraj z rosnim očesom zvečer pred očetovim slovesom v tujino, „je-li res tako naporno rudarjevo delo?“

„Da, da, ubogo dete,“ odvrne oče, ki so mu šle otrokove solze in besede do srca. Komaj se je premagoval ubogi mož, da ni pokazal notranjega duševnega boja otroku. Dejal mu je kratko: „Rudolf, pozno je že, in jutri se jaz odpravim na dolgo pot, pojdiva spat.“ Molče sta šla h počitku. Kako hitro je Rudolf zaspal in kako rajskosladko je spal vso noč ter prijetno sanjaje, kako se vozi z očetom črez hribe in doline in celo po širokem morju, po tujih krajih. Toda oče ni mogel dolgo zaspati. Odbila je že davno enajsta ura, ko se ga je polotil spanec. In na vse zgodaj je že bdel. Mučile so ga skrbi, kako bo potoval z domenjenimi sosedi.

Zmenili so se namreč sosedje-vaščani, da odidejo daleč v tujo deželo, kjer lahko služijo, kakor so čuli, mnogo več denarja nego doma. Tudi Rudolfovega očeta je misel na boljši zaslužek prisilila, da se je odpravil v tujino za kruhom.

Zato pa ta dan ni bilo Rudolfa v šolo. Dejal je, da gre z očetom. Nikakor ga ni hotel ostaviti. Slednjič se je vendar vdal toliko, da ga spremi do kolodvora, ker mu je oče obljubil, da se kmalu vrne.

Toliko solzá menda ni pretočil še svoj živi dan in toliko bolečin še ni prebil Rudolf kakor ta dan, ko je odhajal oče. Že prejšnje dni je bil ves pobit. To so opazili tudi njegovi sošolci. A na dan ločitve je pa žalost priklopela do vrhunca.

Ko je zapazil, da oče resno misli, in ko je mati pripravljala očetu popotnico, tedaj so se mu vlile po vročem licu solze, debele kot kaplje. Pretresljiv prizor se je nudil, ko so se oče, mati in sin morda zadnjič pod

domačo streho v solzah objemali ter ihteli, ne da bi izpregovorili le besedice. Le zdajpazdaj si čul pretrgane besede: Ate — mama — Rudolf!

Prišli so sosedje, in z njimi je odšel Rudolfov oče. Pogledal je še enkrat nazaj na ljubo svoje domovje in ko si je obrisal solze, je korakal ob strani spremljevalca sina in sosedov v svet za kruhom. Tiho je stopala družba ubogih vaščanov po ozki poti do vlaka, ki jih v nekoliko minutah odpelje od predragih svojcev. Tiho, vtopljen v misli, je zdajpazdaj kdo izpregovoril besedico. Tudi Rudolf je izpraševal očeta, in ta mu je prigovarjal, naj bo priden, naj sluša mater ter ji pomaga. Iz tujine mu pošlje kmalu kaj lepega. Tudi v šoli naj se pridno uči ter mu naj ob koncu šolskega leta pošlje šolsko naznanilo. Jako ga bo veselilo, ako zve, da lepo napreduje. Vzel je oče košček listka ter nanj nekaj napisal in naročil Rudolfu, da odda listek gospodu učitelju.

Kmalu so dospeli do kolodvora. Tu jih je že čakal vlak. Težko sta se ločila oče in sin. Dolgo sta si slonela v objemu. Zadnjič še poljubi oče Rudolfa ter skoči na vlak, ki zazvižga in zbeži z neznansko hitrico.

Dolgo je gledal Rudolf za vlakom, ko se je ta že zdavnaj skrila za ovinkom.

Drugi dan je Rudolf zopet prišel v šolo. Oddal je očetov listek gospodu učitelju. Na listku si čital:

„Rudolf Reberščak me je spremljal na kolodvor, ko sem odpotoval v Nemčijo na Vestfalsko. Prosim lepo, imejte potrpljenje z otrokom, skrbite zanj, kolikor je v Vaši moči, ker sedaj nima očeta.

Vedno Vam bom hvaležen.

Z Bogom!

Leopold Reberščak.“

Pozneje je pravil Rudolf gospodu učitelju, da je oče srečno dospel tja, kamor je bil namenjen in da v kratkem pošlje materi nekaj denarja.

Žigatov Primož.

Spisal Ivo Trošt.

„Narobe svet je bil in bo!“ tako je ponavljal Primož in prav je trdil, dasi so ga šteli med tiste redkosejane vaščane, ki se jim suče pod klobukom eno kolesce premalo ali pa preveč. Prav je govoril Primož, si zapalil tobak v vivčku pod nosom in molčal. Saj molče tudi veliki misleci, ko preudarjajo kako veliko misel, ki bi premenila ali vsaj znatno predrugačila sedanji red ali bolje: nered na svetu.

Molk je zlato. Zato je Žigatov Primož največ molčal in največ mislil, toda mislil je vedno — s celim obrazom: usta so se mu širila in ožila ob vivčkovi cevki, povešala in zopet dvigala, kakor če bi s kredo

zaznamenovali na tablo hribe in doline. Oči so mu pomežikovale, tudi lica so pomagala ob tem delu, in celo ušesa so migala všečno ali nevšečno, kakor je že nanesa sreča.

Narobe svet je bil s Primožem. Z njegovo več kot za potrebo naprej se upogibajočo postavo v starikavi noši in z njegovo luknjičavo pametjo so se ljudje bavili več kot z dogodki sodobnega življenja, ki je minilo mimo njih in se ni niti ozrlo na Primoževo rodno vas in njegove občudovalce. V tem času so namreč že zložili o njem pesem:

Žigatov Primož
po travniku gre,
pod noge si gleda,
k' 'ma škornje nové.

Kmalu pozneje je zadonela o njem druga kitica, kako Primož tobak kadi ter si nos smodi. Tretja kitica je pa opevala, kako Primož izgubi črevlje, ki so pa — bolj pametni nego njihov gospodar — priromali pozno v noč sami za njim na hlev leč.

Toda vam to še ni znano. Naj torej povem to dogodnico prav v kratkem. Tudi Primož sam se ni v svojih mislih nikdar na dolgo bavil s tem dogodkom, marveč je ročno pograbil kamen, tresko ali oklešček in zagnal za grdim opravljivcem, ki je imel pač dovolj časa, baviti se s čim drugim in ne o Žigatovem Primožu zlagati pesmi: Narobe svet!

Zgodilo se je pa tako-le: Prav tisto nedeljo po Sv. Juriju je bilo; tega Primož ne zabi, ko bi imel še stokrat nove črevlje na tem svetu. Odpravil se je popoldne spodobno k litanijam in sklenil podvizati se domov po dovršeni službi božji, ker se jutri začne paša. Žigatov Primož je

bil pa na paši veliki pastir. Prva in zadnja je veljala tam njegova. Vsi so mu bili dolžni pokorščine kakor očetu in mu tudi zažigali tobak v vivčku. Začetek je bil torej določen na jutri. Ker se pa mora tudi tako delo začeti z božjo pomočjo in kolikor možno s primerno slovesnostjo, ki jo občuti duša in telo, je tudi Žigatovka obljubila za malico Primožu natolči jajec v ponev, jih ocvreti z dišečimi ocvirki in postaviti pred velikega pastirja na mizo polič starine, ki se nikdar ni upirala Primožu. Zatopljen v take slastne misli še izza prejšnjih let, je stopal Primož v cerkev, in kadar se mu je oko uprlo pod noge, je videl svoje nove škornje. Napravili so mu jih zato, da ga ne bo zeblo zjutraj in zvečer na pašo in s paše in da bi z boso nogo ne zadeval ob ostro kamenje ali hodeče trnje. Ti škornji so bili njegov ponos — še večji nego telovnik s posrebrnjenimi gumbi. Ustnice so se mu všečno skrivile v podobo črke v in oči ni mogel več dvigniti od novih škorenj. Nad njim je peval v zraku škrijanec, v goščavi se je oglašala kukavica in jata vran se je podila z njive na njivo; on ni videl niti mlade trave pred seboj. Korakal je tudi mnogo hitreje od drugih vaščanov. Kolikor jih je došel in srečal, ni pogledal ne ogovoril nikogar. Korenova Ivanka in Kraljičeva Lenka sta gledali za njim ter se mu čudili na tihem. Poleg njiju je stopal tudi Korenov Pepček in poizkušal posnemati Primoža v hoji. To je dekletoma kar podvojilo smeh. A Žigatov Primož se ni zmenil za nikogar. Vlekel je vztrajno svoj vivček, tiščal obe roki v žep kakor je videl časih gospoda župana, pa gledal nove škornje ter videl v duhu slastno večerjo iz ocvrtih jajec s poličkom vina.

Vse se mu je zgodilo, kakor je mislil in videl.

Kakor vsako leto je začel pastirsko službo v božjem imenu. Toda že takoj prvi dan popoldne je čul — pesem, kako si Primož gleda pod noge.

Poslušal je in se jezil na narobe svet.

Nekaj dni pozneje so mu glasovi nevidnih pevcev iz goščave prepevali še zraven prve kitice tudi druge, kako Primož kadi tobak, si smodi nos in se še smeje poleg tega. Tedaj se je kakor besen zapodil v goščavo, nekaj pevcev zlasal, nekaj pa razpodil.

Solnce se je vedno topleje oziralo na mater zemljo. Drevesa so otesla pisano obleko in jela kazati pomalem svoje sadove. Prve seveda so bile črešnje. Gorko dopoldne je bilo, ko je pasel Primož svojo goved prav tik Žigatovega travnika. Blizu ograje je stala ne visoka črešnja-cepljenka in na nji vse polno vabljivih, rdečih črešenj. Primož zaupno izroči živino svojim mladim tovarišem, sezuje črevlje, odloži celo vivček in spleza z velikim trudom na drevo, da se do mile volje naužije božjega daru. Nabere še nekaj črešenj, da z njimi maličkom poplača njihov trud in zleze z drevesa. V lastnem užitku ni vedel Primož, da pripeka solnce, da komarji in obadi dražijo živino, ki je zbežljala domov, tovariši so izginili kdovekam, če se niso celo vdrli v tla. Pastirjev nikjer, živine nikjer in — črevljev nikjer. V taki zadregi ni bil Primož še nikdar, odkar uživa čast velikega pastirja.

Žalosten se skrivaje splazi domov, pa na tihem na hlev domače hiše. Od tu je videl v svoje nemalo presenečenje, da je govedo doma. Stalo je pri jaslih neprivezano in z repom otepalo nadležne muhe. Primož ga priveže in gleda, če niso z govedom — pribezljali tudi škornji domov.

Nič. Popoldne je moral bos na pašo, a malički so se ga ogibali kakor nalašč. Ti preteta reč! Sram ga je bilo. Kaj, ko bi jih ukradel kdo? — Samo kje so, kje? Zvečer ni dolgo zatisnil očesa in ko je zadremal, se mu je sanjalo, da vidi, kako sam peklenšček na gorečih vilah odnaša njegove škornje kdovekam. Stresel se je, zdramil in vzdihnil prav srčno in milo. Šele čez dolgo je zaspal in sanjal, da so črevlji na črešnji — prav na koncu veje, kamor ne more do njih. Zjutraj je zagledal črevlje ob svojem zglavju, sklenil roke ter zahvalil Boga in vse svetnike, da jih ni odnesel peklenšček na črešnjo.

Hudomušni pastirji so mu jih bili skrili in ponoči donesli na dom. Naslednji dan je pa že slišal, kako spleza Primož na črešnjo, mu vrag odnese škornje, a ponoči prihite sami za njim k postelji. Napev je bil prav tak kot za prvo in drugo kitico.

Primož zgrabi zakrivljeno pastirsko palico in jo takoj zapodi za prvim nagajivcem, a ta se mu izmuzne in zavpije:

„Pa bi jih bil varoval sam; čemu si pustil vraga na travnik? Narobe svet!“

Kaj je hotel Primož odgovoriti na to? Zapalil si je tobak v vivčku in molčal. Če so ga pa le dražili, je pobral kamen, tresko ali oklešček in ga vrgel za predrznimi opravljivci.

„Narobe svet je bil in ostane!“ si je ponavljal v tolažbo. „Kakor da nimajo ljudje potrebnejšega opravila nego da oponašajo mene!“

Razbiti vrč.

»Po vodé!« zakličé mati.
Hitro vrč v roké —
sestrica in brat hitita
mami po vodé.

»Danes vodo jaz nastrežem,«
sestra govori.
»Danes jaz!« de bratec moško,
»včeraj si jo ti!«

In beseda da besedo,
vrč zdrči iz rok,
lica, roke in črepinje
moči bridki jok.

E. Gangl.

Kako sem potoval v Rusijo.

Napisal *Ferd. L. Tuma.*

(Dalje.)

VII.

vedno bolj se je zoževala pot, ki je naju ponesla z vsakim korakom bliže Rumuniji. Zadnji podaljški Transilvanskih Alp so stisnili pot, železnico in bistro gorsko rečico v vedno očitnejšo sotesko.

Mračilo se je polagoma, in misliti sva morala na prenočišče tu na tujih tleh, med nepoznanim ljudstvom, ki govori nama nerazumljiv jezik, med tem pogorjem, ki je prihajalo vedno bolj divje, obraslo s stoletnimi hrasti in bukovjem, kjer imajo svoja varna zavetja medvedje, risi in mrjasci.

Na enem mestu se soteska nekoliko razširi, tako da ima med cesto in vodo dovolj prostora še manjša ravnina. Gorski potok je napravil več nizkih otokov, na katerih je nekaj vrb in mnogo suhljadi. In sklenila sva, da prenočiva na tem kraju.

Zavijeva s ceste na stran, sezujeva črevlje in prebredeva komaj ped visoko deročo vodo, da prideva do suhljadi na otokih. Moj prijatelj zakuri, jaz pa pripravim medtem kuhinjsko posodo in konzerve: juho in klobase s kislim zeljem.

To bi vam šlo v slast, otroci! Ta večerja! Ali pa je bilo kosilo? Vse skupaj. Jaz sem dejal, da večerjava, moj prijatelj pa, da kosiva, češ, avstrijski cesar ob štirih popoldne, midva pa ob devetih zvečer. In bila sva oba zadovoljna: prijatelj s kosilom — jaz z večerjo.

Potem pa se zlekneva po drobnem pesku in gledava na cesto, kjer je bilo še vse živahno.

Neprestano so šli vozovi po soteski nizdoli. Tuintam je gnalo nekaj mož klavno živino, drugi zopet konje. Midva pa sva ležala v varnem zavetju, sredi vode, skrita pod vrbo, in ker je bil ravno takrat solnčni mrk, naju ni mogel nihče zapaziti s ceste.

Oglašali so se od tam nekje kosi s svojim žvižganjem, slavčki s svojim petjem, po temnomodrem nebu so se podili oblaki, mehki kakor perje, žarili so se nebroji svetlih zvezd, po cesti so drdrali vozovi, kjer je izdajala slabo brleča svetilka voznike, izvečine cigane, vmes pa je prisopihal časih po ozkem tiru kak vlak.

Polagoma pa je potihnilo ropotanje voz in peketanje gnane živine. Oglašal se je nekje prav visoko čuk z raztrganim glasom, potem pa je vladal nekaj časa molk. Vrhovi gorá so izginjali v nerazločne sence; pripravljalna sva se, da si poiščeva ležišče, kar se oglasijo od daleč otožni glasovi gosli. Čula sva škripanje koles, ki je prihajalo vedno bliže, in med tem goslanjem se je izgubljal nežen otroški glas.

Čakala sva, da pride tudi ta pozni potnik mimo naju.

Počasi se vleče po klancu nizdoli star voz, spredaj ob strani voznika baklja, vpreženih dvoje konj, cigan igra na gosli, desetletni pobič pa priteza zadaj zavoro . . .

To je prizor, ki ga nama razsvetljuje v negotovih obrisih motna luč žareče baklje.

Vsa oprava je izdajala ciganski značaj, sploh pa sva imela priliko opaziti že prej, da je ciganov v teh pokrajinah, in čim bliže sva bila Rumuniji, vedno več.

Cigani so čuden narod, ki si o njem niti učenjaki še niso prav na čistem. Govore jezik, ki spominja na govorice iz stare Indije, potujejo iz kraja v kraj, brez stalnih bivališč, kakor da jih je obsodila najvišja kletev. Sami brez vere ne verujejo niti v življenje po smrti in se boje izmed vseh stvari na svetu najbolj mrtvecev. Moški se preživljajo največ kot godci, kot kovači in prekupčevalci konj; ženske z vražarstvom. Iz kart ali z žil na roki izkušajo prorokovati lahkovernim ljudem bodočnost. Znano je tudi, da so imeli v prejšnjih časih celo nekateri cesarji in kralji na svojem dvoru take ciganke, ki so jih povpraševali vedno za svet in prerokovanje, preden so se odločili za kak važnejši korak. Ali dandanes so cigani v Evropi preganjan narod; vsi poizkusi naseliti jih stalno kot poljedelce ali rokodelce so ostali brez uspeha. Zato so izdane proti njim ostre prepovedi. Trpe jih le še na Balkanskem polotoku, in tu še največ v Turčiji. Ciganom je najljubša jed — ježeva pečenka . . .

Počasi pa je izginjal v temi žareči utrinek lesene baklje, in z njim so obmolknili tudi glasovi gosli, in le tuintam je prinesel večerni veter odtrgan glas tistega ciganskega otročeta. Tiho in žalostno, da je zbolelo človeka v srce. Pa tudi to le nekaj časa, in potem je bilo zopet vse mirno, le voda je šumela enakomerno naprej.

Medtem, ko čistim in urejam posodo, išče moj prijatelj pripravno ležišče. In kmalu ga slišim, kako prihaja nazaj, pojoč s pritajenim glasom:

„Bodi zdrava, domovina:

Mili moj slovenski kraj . . .“

Potem pa mi pove, da je našel kopico. In res sva si postiljala kmalu nato v dišečem senu. Bilo je najino prvo ležišče pod milim nebom. Zrahljala sva pasove, sezula črevlje, pripravila orožje in zaspala.

Sanjal sem proti jutru, kako se izprehajam po ljubem ljubljanskem polju, kar čutim, kako me voha nekaj okrog glave. Pripravljen menda tudi v spanju na svojo obrambo, pograbim okrog sebe — zakaj sem to storil,

ne vem — skočim na kolena, sunem svojega prijatelja — bodalo in samokres v roke — vse to je bilo delo trenutka. Tudi moj tovariš je bil v hipu kvišku, četudi še v nekaki omotici, in videla sva bežati proti gozdu — lisico. Srečala sva se s prijateljem z očmi in se zasmejala drug drugemu. Take priprave, kakor da gre na življenje in smrt — pa je bila samo lisica.

Požirek žganja in kos kruha je bil najin zajtrk. Potem pa korakava po prelazu vedno višje. Srečava ljudi, ki pozdravljajo vljudno in spoštljivo z rumunskim „buna dimineca“ (dobro jutro), se ozirajo za nama in nekateri starejši zmajujejo pomenljivo z glavo. Zakaj so to storili, tega še danes ne veva.

Krepko sva se opirala na palici, potne srage so nama lile kar curkom z obraza, svojo žejo pa sva tolažila s koščki citronove kisline. To je bela sol, ki ima okus po limonah. Dobiti jo je po vseh lekarnicah. Rabila sva jo tudi, če sva kje naletela na slabo pitno vodo, ki je imela v sebi morda kaj zdravju škodljivih majhnih živalc, bakterije imenovanih, ki jih gre po več milijonov v eno kapljico vode. Ta sol ima namreč to lastnost, da ugonobi vse te živalce, ki prenašajo dostikrat tudi nalezljive bolezni. Sčistiti vodo na ta način pravimo: desinficirati.

Spodaj pod nama je drla mrzla voda v globokem prepadu, železnica izgine v podzemeljski predor, tunnel imenovan; cesta se zavije okrog vrha, in pred nami stoji mejno mesto med Avstrijo in Rumunijo: Predeal.

Sredi ceste stoji ograja, podobna nekdanjim mitnicam: to je črta, ki meji obe državi. Sprejme naju ogrski orožnik, izpraša, kdo sva, kaj sva, kam potujeva in zakaj. Ko mu poveva vse to (govoril je z nama hrvaški) in pokaževa potne liste, naju odvede na stražnico, kjer naju odda rumunskemu vojaku, ki ne nosi puške tako na remenu, kakor jih imajo pri nas, ampak kar naslonjeno na ramo, kakor so jih imeli vojaki v prejšnjih časih in kakor jih ima v Avstriji danes samo še dvorna žandarmerija na Dunaju.

Za pol ure so najine stvari urejene: potni listi popisani od avstrijskih in rumunskih oblasti, najina prtljaga v nahrbtnikih do kotička vsa pregledana — in zopet sva svobodna v tuji državi.

Rumunija je kraljevina, ki ima po najnovejšem ljudskem štetju ravno šest milijonov prebivalcev, izmed katerih je največ Rumunov. Stotisoč je v deželi Slovanov, še enkrat toliko ciganov in židov, nekaj Ogrov, Grkov in Nemcev. Dežela je jako rodovitna, bogata soli in petroleja, ubožna v živinoreji in še ubožnejša v — omiki. Vsi slovenski dečki in deklince jih prekašate v tem, zakaj med sto Rumuni jih zna čitati komaj nekaj nad dvajset. Njih jezik je velika mešanica romanskih jezikov (h katerim prištevamo francoski, italijanski in španski jezik) in pa slovanskih jezikov. (Slovanski jeziki so razen našega še: ruski, poljski, češki, rutenski — na Ruskem imenovan maloruski — srbohrvaški in bolgarski.) Po veri so izvečine vsi grško-katoliške.

Rumunija je bila prej kneževina. Karel I., ki izvira iz nemške cesarske rodovine Hohenzollern, ima kraljevski naslov šele 24 let. Ali je dober vladar ali ne, o tem ne govorim sam, povem naj le mnenje Avstrijca, ki

❖ Odločilen lučaj. ❖

sem ga srečal v tej deželi. Dejal mi je namreč: Kralj se ne meni dosti za notranje prepire v deželi in podobne stvari. Državljanom pusti, naj delajo, kar hočejo. Gleda le, da ne trpe pri tem škode njegove lastne koristi. — Kraljica, znana drugače pod imenom Karmen Sylva, se peča s pisateljevanjem. Čital sem že tudi jaz več njenih del. Videl sem jo pred leti v tisti krasni slovanski Opatiji, ki jo omenjam v pričetku tega spisa.*) V opatijskem šetališču ima na pobočju griča svoj prostor, vsekan v živo skalo, ki nosi tudi po nji ime: Karmen-skala, odkoder je krasen razgled po Kvarnerskem zalivu. (Dalje.)

Zaklad.

Spisal *Andrej Rapè.*

I.

silno se je veselil pomladi Volbetov oče. Tako-le okolo Božiča ga je že stiskalo in vilo. Mislil je, da ga popolnoma stisne in da ne ugleda več pomladnega solnca, pa da ne bo več posedal na klopci pred hišo.

„E, star sem že, pa bi vendarle še rad živel,“ je govoril. „Kolikokrat sem že gledal pomlad! Umreti seveda mora vsaka stvar, a mora kdaj tudi vse zopet oživeti k novemu vstajenju! Kako rad gledam, ko spomladi vse cvete in raste! Vse sili k življenju. Spomladi vidim po zemlji milijone novosti, ki so vstale iz grobov, kamor jih je potisnila mrzla zima!“ Tako je večkrat modroval Volbetov oče in odganjal smrt. Kdo pa se ne boji te morilke? Tudi Volbetov oče ni bil vesel one tihotapske roke, ki ga je okolo Božiča stiskala za vrat in ga dušila. Ni je bil vesel, dasi je nosil že sedem križev na hrbtu. Tako-le po prestani nevarnosti je bil pa mož jako zgovoren in večkrat je zinil kaj pametnega, saj je bil star, izkušen mož.

Danes zopet sedi pred hišo na klopci in strmi po trati, kjer se pojavajo otroci. Oko mu je živo in veselo. Ustna se mu polahno raztezajo v dobrohoten smeh. Uvele roke si mane zadovoljno. Brada mu tuintam pomiga, kakor bi govoril sam s sabo. Med koleni tišči mehur tobaka, med dvema zoboma, ki sta mu še ostala, pa prastaro pipo. Okolo njega živi pomlad.

„Lej ga, Matijček, kaj počneš?“ je zavpil vnuku. „Platno prodajaš! Sem pojdi, da te popravim!“

In Matijček je veselo prihitel k dedu ter mu obrnil hrbet, da mu po baše nazaj srajco, ki mu je bila zlezla izza hlač-dopetač.

„Tako! Sedaj pa le spet hiti!“ je zadovoljno mrmral in podil Matijčka nazaj na travnik.

*) Obiskala je tudi že slovečo Postojnsko jamo.

Mimo Volbetove hiše drži cesta. Prijazen izprehod je tod okolo. Rad sem zahajal tja v prostem času že zaradi izprehoda, pa tudi zaradi Volbetovega očeta, ki je kaj rad pripovedoval in tudi veliko vedel.

Tudi danes sem sedel k njemu na klop.

„No, očka, to-le solnce vam pa de dobro, kajne,“ sem ga nagovoril.

„Pa kako dobro,“ odgovori. „Kar po vseh udih lega in lega toplota. Dobro de, dobro!“ In zopet si je pomel očka roke.

„Ali se počutite bolje?“ sem nadaljeval, da omajem možu jezik. Vedel sem, da potem sam rad teče.

„Bo, bo! Preteto me je vilo, vilo tam-le okolo Božiča, pa sem se le še izrezal. O, bo, bo; zdaj pa že bo,“ mi odgovori. „Ko vrže spomladi solnce tam-le čez jabolčne vrhove semkaj-le pred hišo svoje žarke — e, takrat jih vrže tudi vame kakor seme v kako njivo. Seme priklje iz zemlje, a iz mene priklje, kako bi rekel, tako nekaka razposajenost, veselost, novo življenje — če hočete.“

Ozrl se je po travniku.

„Matijček! Sem pridi in pozdravi gospoda,“ je zavpil.

In Matijček je prihitel blizu do naju, privzdignil klobuk in voščil dobro jutro, pa hipoma zopet stekel po travniku, kjer se je izkušal s čebelicami, čmrlji in metulji.

„To ti je kakor ogenj! Kakor mlado žrebe skače in razgeče,“ je pričel očka. „Kar nič ni na miru. No, pa saj smo bili mi ravno taki. Ravno taki, pa še prav res!“ Očka umolkne, jaz tudi . . .

Prijetno je šumljal mimo kočice potoček Gobovšek. Očka je malo pomolčal, potem pa mi je pravil to-le:

Pred petdesetimi leti je bilo. Ta-le Gobovšek, ta-le potoček — pokazal je nanj s kazalcem — je takrat tudi uganjal svoje burke, ali jih vsaj pomagal uganjati.

Boštjanov France, veste tisti, ki prav rad poje, in pa jaz, to sva vam bila ptička!

Pravili so, da je tukaj-le gor pod brezovjem ob Gobovšku zakopan zaklad. Takih čenč že takrat nisem verjel in sedaj jih še manj.

Križev teden je bilo. Pa smo sedeli tako-le zvečer fantini iz vasi v hiši pri Boltetu. Ona-le hiša — pokazal je z roko — je bila nekdanj Bolte-tovina, sedaj ni več, saj se vse izpreminja na svetu. Bolte, to vam je bil pravi! Vi seveda ga niste mogli poznati, davno je že, kar je legel gori k svetemu Urhu, da mu dela družčino. Bolte je verjel v vse vraže. Hudobni jeziki pa so celo pravili, da vražari tudi sam. O tem so se večkrat prerokale stare kokošarice po vasi. Pa je bilo nekaj posebnega res na njem, na Boltetu. Svoji Neži je še pogledal v obraz, tudi prijazen je bil s svojo Nežo; nihče drugi pa se ni mogel pohvaliti s čim enakim. Teman je bil, zakrknjen, zatopljen vase! Govoril ni rad — midva sva si ravno nasprotna. — Če je bil v kaki hiši mrlič, njega ni manjkalo. Nekaj prav pametnega je ukrenil ob takih prilikah. Če je zvečer ugledal otroke, jih je nagnal, da je bilo kaj! „Kaj boste tukaj-le prodajali zijala! Na ušesa vlečete, molite

pa nič! Kar domov, vam rečem, sicer! . . .“ In pogledal je tako grdo kot levi razbojnik gori na Kalvariji. Pa so jo odkurili otročaji kot le kaj! Mi odrasli pa smo Bolteta vedno pohvalili za tako odločen nastop, in dobro mu je delo. Sedel je Bolte navadno k peči, da je bil bolj v temačnem. Pipo je vzel v roke pa pristopil k mizi, kjer je bil krožnik s tobakom, nabasal, našgal in zopet šel v svoj kot. Največ je molčal. Pozna ura pa mu je razvozljala jezik. Med 11. in 12. uro je imel besedo le on. In pravil je čudne, čudne reči. Poslušalci so strmeli, deklet je bilo strah, le mrlič se ni zmenil za Boltetova pripovedovanja. „In res je to,“ je končal navadno. „O, jaz to dobro vem, sem poizkusil že marsikaj! Res, res!“

Tistega večera smo se pogovarjali v njegovi — Boltetovi — bajti o različnih rečeh. Kar mi France pomiga in odide iz hiše. Jaz za njim. „Veš kaj!“ pravi. „Dajva, narediva šalo. Tam-le gori pod brezovjem ob Gobovšku, pravijo, da je zaklad. Marsikdo pravi, da je ondi videl goreti luč. No, pojdiva in prižgijva gori svečo, potem pokličeva pri oknu Bolteta, naj gre gledat. To bo stari skakal.“

Rečeno — storjeno. Iz hiše sva izginila neopažena. Hitela sva kot strahova na omenjeno mesto pod brezovje. Ondi vsadiva svečo v mokro zemljo, potem hitiva po drugi strani do Boltetove bajte. Tema je že bila v nji. Bolte se je bil že spravil spat. Gori v „Starem gradu“ je hripavo skovikala sova. France potrka na okno:

„Boltetov oče!“ zavpije. „Odprite no okno!“ — „Uhuhuhu“ — se je zadrila uharica v „Starem gradu“.

„Kaj pa je?“ se je oglasil Bolte v bajti.

„Gori pod brezovjem gori luč,“ je odgovoril France. „Kar strah je naju.“ V sobi je nekaj zakoleštralo, in okno se je odprlo. Bolte pomoli debelo glavo in pozija iz bajte:

„Primojzelen! . . . Saj res!“ zazija, in oči mu zažare. „Stara, pojdi pogledat!“

Nad njegovo glavo se je v tem hipu pokazala še glava matere Neže.

„Križ božji! pa res je lučca tam-le gori! Zaklad gori! Saj sem pravila že večkrat, pa mi niste verjeli! In danes ga lahko izkopljemo. Čisto prava noč je za to.“

„Kdo pa pojde tja, jaz že ne,“ dé hudomušno France. „Zaklad ima v oblasti hudobec. Čim bolj boš kopal, tem bolj se ti bo udiralo v zemljo.“

„Vse to je res,“ zagodrnja skrivnostno stari Bolte. „A če imaš pravo pripravo, ti hudobni duh nič ne more. Pa naj sedi še tako trdno na zakladu, dati ga vendar mora iz krempljev, če mu zagodeš pravo!“

„O, jehtesna! Rožni venec je treba vzeti in leskove palice, ki so bile blagoslovljene na cvetno nedeljo. Molek pregrneš tam, kjer gori lučca, palice zasadiš v krogu okolo. V sredi kroga jih razporediš tako navzkriž, da delajo trikrat po dva križa in en križ. Eno palico pa držiš v roki. Če bi se hudobec prikazal in se kaj ujedal, ga dregneš z njo tja v zobe, pa bo molčal in bežal. Samo govoriti med delom Bog varuj, sicer ne najdeš ničesar!“ Tako nas je poučevala Neža.

„Pa bi šli gori in poizkusili,“ se oglasi Bolte. „Kdo ve, kaj vse najdemo!“

In oče Bolte in mati Neža izgineta v hiši, uharica uka . . . Vrata zaškripljejo vekaje, in iz hiše prideta Bolte in Neža.

„Saj še vedno gori!“

„Kajpada gori! Le kar hitro stopimo, da ne ugasne,“ pristavi nestrpno stopicaje Neža.

Onadva naprej, midva s Francetom bolj plašno za njima.

„Tukaj-le je! Križ božji!“ in pripravila je Neža molek, in dvignil je leskovke Bolte.

Pridemo do sveče. Bolte jo ugleda, zarentači in se obrne. Midva ga gledava prav bedasto. „Pa nas je potegnili za nos,“ izblekne France.

Neža je gledala nekaj časa vsa osupnjena. Obleдела je bila, in nos se ji je povetil prav dol do ust. Pa je zaklepetala. Ah, to je šlo, šlo! . . .

Gledal jo je nekaj časa Bolte in viknil:

„Molči, žlobudra! Drugega te ni kakor jezik!“ Bolte si je s tem sam ohladil jezo, stisnil glavo med rame in umeril pot proti svoji bajti. Neža za njim. Spotoma mu jih je podrobila še par pod nos. Midva sva hitela po drugi poti proti vasi.

II.

Bolte ni mogel pozabiti zaklada. Tam poleg Gobovška je hodil nekoga dne in iskal trt, je pripovedoval stari Volbe dalje. Pogledal sem pod brezovje. Šarovito resje je valovalo v mehkem vetru, po vejah je uspavajoče zvenelo, očka pa je pripovedoval dalje:

Kjer se spušča Gobovšek v kotlino, tam ugleda Bolte Matijčka, našega Matijčka, tistega mojega najmlajšega brata, ki so ga ubili v vojski.

„Kaj pa sediš tu in loviš muhe, ti fante?“ se oglasi za dečkom Bolte. Matijček se je Bolteta, ki se je bil nenadoma oglasil, tako prestrašil, da je za trenutek obstal kakor prabit, potem pa jo ucvrl dol proti hiši, da so se mu napele hlače-dopetače v vetru in bi ga bile kmalu odnesle v zrak. Tako je privzdigoval v teku noge, še sedaj ga vidim, da so se pete dotikale sedala. Klobuk je nesel v roki. Doli pred hišo pa se Matijček hipoma ustavi. Obrne se nazaj in zakliče: „Boltetov oče!“

„Kaj?“ se je oglasilo iz brezovja, kjer je očka Bolte koleštral po koreninah in blatu.

„Prosim, ne razderite mi mlina. Tam-le je narejen v Gobovšku!“

„Saj ne slišim, kaj praviš,“ je vpil Bolte. „Roke nastavi na usta, pa povej še enkrat!“

Matijček je nastavljal roke na usta:

„Mlina mi ne poderite, mlina!“

„Kaj, ti krotka mala! Mrcina mi boš rekel, mrcina!“

Na prag je stopila naša mati:

„Kaj pa vpiješ, Matijček?“

„Boltetov oče so gori-le, pa jih prosim, naj mi ne podero mlina v Gobovšku.“

Bolte je prihajal z butaro trt po stezi proti naši hiši, hudomušno namežikujoč.

„Kdo je mrcina, kaj, ti pipčar?“ je vpil, proti hiši grede.

„Kaj pa je, Bolte, kaj?“

„E, trt sem nabral, trt. Pa mi vaš fant nekaj pripoveduje, pa ga ne razujem. Mrcina mi je menda rekel, mrcina.“

„Saj ni res!“

„Kaj pa?“

„Prosil sem vas, da mi ne poderete mlina, ki ga imam tam, kjer gori zaklad!“

„Veš li, Bolte, kdo je zadnjič prižgal svečo?“ de mati.

„Kdo?“

„Boštjanov France, kakor pripoveduje naš Jernej.“

Mater sem pogledal takrat, pa hitro prst na usta. In mati me ni izdala več.

„Kaj? Tako, tako! Boštjanov France tedaj! Mhm! Volk ga potiplji Boštjanovega Franceta! Oblast ga udari! On je prižgal? Mhm! Čakaj me!“ in obrnil se je Bolte k Matijčku:

„Kaj si hotel?“

„Za svoj mlin se je bal gori v Gobovšku,“ de mati.

„Aha! . . .“

Bolte je malo premislil, potem pa zavil od hiše na kolovoz, ki se je odtod spuščal v strm klanec.

„Z Bogom, Volbeška, z Bogom!“ je vpil nazaj.

III.

Boštjanov France je bil po vsi fari znan pevec. Ni ga bilo petja, da bi njega ne bilo zraven. S palcem, kazalcem in sredincem si je običajno gladil brado, kadar je pel. Če je bil pa posebno navdušen, je iskal muhe na spodnji ustnici in jo vlekel z vso silo. Pa je fant res lepo pel. Če si ga pohvalil, pa je bil vesel, da nič tega. Zavrtil je na glavi klobuk, češ: petje, da petje! Na smrtni postelji si zapojem pesem.

Hodil je tudi v cerkev pet. In pri pevcih ni bil na slabem glasu. K izkušnjam je redno zahajal. Bile so mu v nekak počitek. Praznik je bil zanj, kadar je pel.

Dva dni po dogodkih, omenjenih prej, je korakal France proti večeru k pevski izkušnji. Ko je šel mimo Volbetove hiše po cesti pod Gobovškom, se je gori med brezovjem nekaj zamajalo. France ni opazil, da je stari Bolte škodoželjno gledal za njim ter dvignil za hrbtno pest, češ: čakaj, pasja dlaka, plačam ti!

Bolte je znal, da France zahaja k petju in da se vrača večkrat precej pozno v noč od petja po krajši poti med brezovjem ob Gobovšku domov. Na to je računal; nič manj pa tudi na to, da France, dobra duša, rad teče.

Gobovšek je bil tisti dan narastel, zakaj ploha se je bila vlila, in deževalo je že dlje časa.

Bolte je tisti večer stal gori med brezovjem in delal.

Volbetov Matijček ga je spravil s svojim mlinom na dobro misel.

Napravil je Bolte mlin, čigar kladiva so tolkla na steklo. Ti glasovi so bili tako čudni. V noči so se razlegali po brezovju naravnost skrivnostno, kakor bi zvonilo k pokopu.

„In najsi je France brez vraž, strah ga bo, bežal bo. Jaz pa se mu bom v pest smejal, in to bo moje maščevanje,“ tako je ugibal Bolte.

Da bi ne strašil koga drugega, je svoj umotvor po prvi, dobro prebiti poizkušnji ustavil, da ni deloval. Drugim Bolte tudi ni hotel mleti strahu s svojim mlinom kakor temu preklicanemu Francetu, ki ga je vodil zadnjič za nos, ki je njegovo Nežo tako ujezil, da jih je njemu, Boltetu, drobila vso pot pod nos, ko sta šla tistega večera proti domu. Sedel je mirno v jarek in čakal.

„O, saj bo žvižgal ali pa pel, ko pojde od izkušnje. Bom že vedel, kdaj pride mimo,“ si je del Bolte in nažgal vivček.

Pa France ni dolgo hotel nocoj ni žvižgati ni peti. Izkušnja mu je bila nocoj dolga.

„Ali ga ne bo tod?“ je mrmral Bolte.

Že je mislil oditi z dolgim nosom, ko se oglasi doli nekje France.

Hitro je spravil Bolte mlin v red pa se skrila na bližnji borovec. Čudno so odmevali glasovi po gozdu: tik-tak-tik-tak . . . in se mešali otožno med petje Francetovo.

„Aha, poslušaj, že poslušaj!“ je mrmral Bolte.

France je bil res utihnil. Ko se je približal temnemu brezovju, je čul to čudno tiktakanje in obstal. Nekaj čudnega mu je zagomazelo po hrbtu, v glavi ga je nekaj zbadalo, lase mu je orosil znoj.

„Kaj je to?“ se je vprašal plašno.

„Kakor bi zvonilo k pogrebu . . .“ je vzdihnil in zijal gor v temno brezovje proti šumljajočemu Gobovšku, odkoder so prihajali ti glasovi. Premakniti se ni mogel. Višje v brezovju se je zadržala uharica, in nekaj je počilo tako čudno. Žalostno je nekaj zastokalo pa lomastilo dol proti njemu . . .

„Križ božji!“ je vzdihnil France, se obrnil in hajd — pot pod noge, tecimo! Hudomušneži so potem pravili, da je France na tem begu izgubil en črevelj. To pa ni res, jaz vem, da ne, zakaj meni je France to sam pravil.

Bolte je nehote pripomogel še k večjemu strahu Francetovemu. Skrit na borovcu se je Francetovega strahu tako veselil, da se je jel natihoma smejati in kihati. Veja se je šibila bolj in bolj; slednjič se je odlomila in priromala sta z Boltetom srečno na tla. Žalostno je takrat zastokal Bolte, čudno je poknila prelomljena veja — mlin je mlel Francetu strah nepretrgoma, in France je bežal . . .

* * *

Srečala sta se po nekaj tednih France in Bolte. France je zvedel, kdo ga je strašil. Povedal mu je to Volbetov Matijček, ki mu je stari Bolte prepuštil potem oni mlin v Gobovšku.

„Ali si dobro tekel?“ je del smeje se Bolte.

„Tekel sem.“

„Ali sem te plačal?“

„Plačali ste me.“

„No, pa prav.“

„Ali si niste zlomili reber, Bolte, ko ste jahali vejo z borovca?“

„Nisem, France.“

„No, pa prav,“ se je dobrovoljno nasmejtal France in šel svojim potom.

* * *

Otroci so se vračali s travnika s cveticami. Matijček je prihitel k dedu, zakaj poldne je zvonilo.

„Ej, to je pomlad, to!“ je menil Volbe in mi stisnil roko v slovo. Odhajal sem in mislil na deda, mislil na vnukovo pomlad . . .

Prvi izprehod.

Spisal E. Gangl.

h, kako je to majhno dete! Majhno je kot tisti angelčki, ki so naslikani v naši cerkvi visoko tam pod silnim obokom nad velikim oltarjem.

Ali je pa kaj čudnega, da je naša Marija še tako majhna? Dobili smo jo šele okrog Božiča, ko je bilo mrzlo in vse zasněženo zunaj. A ko je prišla naša Marija k nam, je hipoma zavladala po vseh prostorih tako lepa pomlad, kakršne ni bilo še nikoli k nam. Prišlo je z njo toliko veselja, da so nam bile oči vse solzne. Od Božiča jo imamo, pol leta. Zato je tako majhna, tako drobna, malo večja kot roža, ki se razpne ob pomladnem solncu in napravlja vrt lep in vabljev. In glej, tako napravlja naša Marija naš dom lep in vabljev, vrtu enak.

„Kje je naša Marija?“

„Ni je!“ pravi njena mamica.

Seveda je ni, ker je vsa skrita v svoji posteljici. Skrila jo je mamica pred menoj. Ruto črez obrazek -- in Marije ni!

A nekaj se giblje -- glej! Ročice je izmotala izpod odeje in sedaj sega z mehкими, ej, tako drobnimi prstki po tisti nadležni ruti. In že vidim: čelce, potem -- oho! -- tiste oči, velike, modre, pol v solzah -- pol v smehu, potlej nosek -- kaj, ali je Peter doma? -- in naposled usteca. No, ali je to vsa Marija? -- E, saj vidim še brado -- bradico, in pa jeziček kaže, in ličeca ima tudi, tako lepa, okrogla.

Pa pravite, da ni naše Marije!

Sicer ne pozabimo nikoli nanjo. Ali zgodi se vendarle, da ne moremo biti vedno poleg nje. Mamica ima opraviti v kuhinji, jaz vam prirejam „Zvonček“ ali imam kaj drugega posla, da moram biti sam v sobi. Sedaj,

ko je toplo in prijazno ob solnčnih poljubih, popeljemo Marijo na hodnik. Tamkaj zaspančka. Zaspančka mirno in sladko. A ko se zbudi in vidi, da je sama, se ji nabero usteca na jok, debela solza ji privre iz očesa — o, solza, tako debela, tako bridka!

▣ Kaj hočemo? Pustimo delo in gremo k nji. In solza, še neposušena, se zaziblje na njenem licu, ki ga prešine neskončno mil nasmeh. Z ročicami hoče k nam, a mi se sklonimo k nji. In dobro ji je zopet, ko nas ima ob sebi. Vsa srečna je, in mi smo srečni z njo. Rada bi govorila, nemara bi nam rada povedala, kako ji je lepo in veselo, ko vidi tako velike ljudi pred seboj. Tako veliki ljudje smo, a ona tako majhna! Zato zakroži usteca, kakor da se čudi naši velikosti, precej nato se nasmeje, kakor da ji vstane misel, češ, saj bom tudi jaz tako velika, le počakajte nekoliko!

In ko se čudi in ko je vesela, bi rada govorila. A kako naj govori ubožica? „A-g-g-g . . .“ Tako se oglašča — to je ves njen govor — tako preprost, tako smešnootročji, a vendar tako sladak!

Ali pa mislite, da jo imamo vedno doma? Takrat, ko je bilo zunaj mrzlo in neprijazno, nismo smeli z njo pod milo nebo. Toda sedaj, ko ni več hladnih vetrov in zasneženih poljan, je konec njenemu ujetništvu. Saj je solnce vendar tako vabljivo in toplo, in lepi, zeleni travniki so pretkani z nebrojnim cvetjem, in ceste, ki se vijejo med njimi, so tako prijazne, da ne more nihče posedati zgolj doma. In tudi naša Marija ne! Tudi zanjo so topli dnevi, cvetoči zeleni travniki in dolge, prijazne ceste. Še več: vse je kakor bi bilo samo zanjo.

In napravili smo se na pot. Nekaj tednov prej so bili njeni izprehodi krajši, a sedaj smo se dvignili na dolgo, dolgo pot. Izračunali smo doma, da bomo z Marijo rabili tjakaj celo dolgo uro. Njen voziček namreč ne drdra naglo kakor kočija, ki dirjata z njo ognjena konjiča iz kraja v kraj, da se dvigajo izpod koles oblaki prahu. Njen voziček vozimo počasi, korakoma, kakor da ga vlečeta dva polža.

Marija je ležala in gledala na vse strani. Srečavali smo ljudi, ki so se ozirali nanjo. Rasli so spotoma pred njenimi očmi bogato zasenčeni grmi, kipela so ob cesti proti nebu visoka drevesa. Razgrinjali so se na levo in desno travniki, lepe zelene preproge. Iz dalje je šumljal potok; prijazen je bil njegov pozdrav drobni neznanki, majhni kraljični, ki se vozi danes prvokrat v svoji kočijici daleč tja v neznane dežele . . .

Visoko nad njo se je bočilo veliko neizmerno nebo: utrnil se je njegovi sinjosti gorak odsev in se potopil v Marijinih očeh . . .

Iztegnila je Marija ročico. Nad njo je zletela brza ptička. Kot misel je šinila naglo v daljavo. Povedat je šla, da prihajamo.

In ko smo se ustavili, nas je pozdravilo tiho, senčnato zavetje, lep, prikupen kraj z belo hišo z belimi mizami pred njo, z mirnim, razkošnim gajem okolo nje.

Tedaj se Mariji ni hotelo več ležati. Mamica jo je morala vzeti v naročje in hodila je z njo od drevesa do drevesa. Nobenega koraka ni bilo čuti. Trava je bila mehka kot mah. Začudeno so gledale Marijine oči: toliko sveta ni videla še nikoli! Solnce, ki jo je spremljalo vso pot, je radovedno pogledovalo sedaj skozi streho senčnatih vej nanjo. Prestrezala jih je mamica z roko, da niso mogli radovedneži tja v nežnost njenih oči. Zato je bil njih pogled vedno enako radoveden, dokler jih ni zatisnil zaspanček v sladak sen, ki ji je odprl nov, še lepši svet, našim očem neznan, nedoumen . . .

Lahko noč, rožica!

Večerno nebo.

*Kako lepo se svetiš,
večerno ti nebo,
ko noč nam v temno krilo
zagrne vso zemljó.*

*Ah, ti nebo večerno,
si slika naših nad,
ko nam zija naproti
nesrečnih dni prepad . . .*

Sorin.

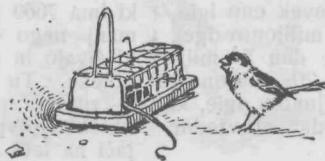

Ptičica, zapoj mi . . .

*Ptičica, zapoj mi
pesem o pomladi,
o zelenih gričih,
solnčnati livadi,
o veselju dece,
ki po tratah raja
in veseli praznik
mladih let obhaja!*

*Ptičica, zapoj mi
pesem tiho, žalno,
da moj duh preseli
spet v mladost se daljno . . .
In že duh mi plava
v dobo sreče jasne,
ki kot dan blesteči
hitro nam ugasne . . .*

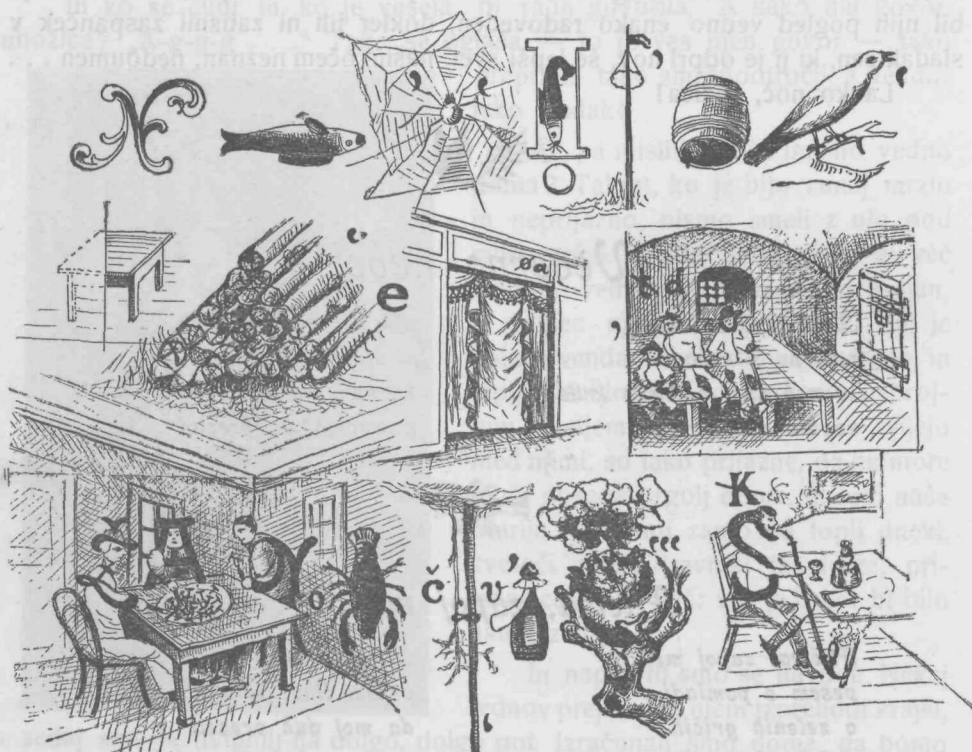
Žirov.

Zastavica v podobah.

Priobčil *Gustav Štupar.*

Rešitev in imena rešilcev priobčimo v prihodnji številki.

Koliko igel porabijo ljudje na dan.

V Evropi živi 240 milijonov ljudi. Ako izgubi na dan vsak tretji človek eno iglo, tedaj je treba vsak dan 80 milijonov igel. Na Angleškem izdelajo vsak dan 54 milijonov igel, na Francoskem 20 milijonov, v drugih državah pa 10 milijonov. Igle, ki jih porabijo v Evropi na en dan, so vredne 24.000 kron.

Mesto krojačev.

Na Ruskem Poljskem je mesto Brezin, ki ima 7669 prebivalcev. Med temi ni nič manj nego 4000 krojačev, največ židov, ki šivajo in prodajajo prav poceni moške obleke. Tu si lahko kupiš za 8 rubljev (1 rubelj = 3 K 81 h) lepo in dostojno obleko. Povprečno prodajo tamošnji krojači na leto oblek za 4 milijone rubljev.

Koklja.

Besede zložil *Jožef Stritar.*

Uglasbil *F. S. Gomilski.*

mf

Ko-klja bi - ti, te - žek stan, skrb in sit - nost noč in dan!
 In na vr - tu, to je križ, raz - kro-pi se ti dro-biž;
 Pa le ne po - slu - ša - ti, vsak vse sam iz ku - ša - ti!
 Še na noč po - ko - ja ni, ko že dru - go vse po-spi.
 Iz - pod me - ne gle - da ta, ta s podbradkom se i - gra;

Po dvo - ri - šči, po sme - ti - šči br - skaj, ži - ve - za jim i - šči,
 ti pa pra - skaj in po - bi - raj, kvi - šku se, na stran o - zi - raj;
 Ta ti spred, ta vza - di la - zi, star - ka pa na vse naj pa - zi;
 Ko jih sled - njič pód - se sklí - čem, kjer naj - bo lje je mla - di - čem,
 e - den na hr - bet mi sple - za, dru - gi kav - sa me in dre - za;

f *p*

da na - si - ti se mla - dič, sa - mi ne o -
 kra gulj go - ri nad gla - vó, ma - ček pa - zi
 ko po - kli - čem ga: kok - kok! me - niš da ti
 nič mi - ru mi ne da - dó, da na - gni - la
 ven - dar ra - da jih i - mam, ljub - še - ga nič

I. ma . II. da

sta - ne nič! sta - ne nič!
 za se - čjó. za se - čjó.
 pri - de v skok? pri - de v skok!
 bi gla - vó. bi gla - vó. } Kok, kok!
 ne po - znam. ne po - znam

Stara učenka.

V Njuhavnu v Ameriki je hodila v večerno šolo zamorka, ki je bila stara 93 let. Dolgo vrsto let je srčno želela, da bi se naučila branja in pisanja. Želja se ji je izpolnila šele v sivi starosti. Med 250 učenkami je dobila ta starka najboljše izpričevalo.

Število mravelj v mravljišču.

Pririodopisci so ugibali dolgo časa, koliko mravelj živi v enem mravljišču. To štetje ni tako lahko, a dva pririodopisca sta le dognala število mravelj v mravljišču. V mravljišču, ki je široko 60 cm in visoko ravnolotoliko, živi 19.000 mravelj. V mravljišču, ki je široko 95 cm, visoko pa 45 cm, živi 19.800 mravelj. Velika mravljišča po gozdih utegnejo šteti po 100.000 mravelj. Pač ogromno število!

Krava in vol.

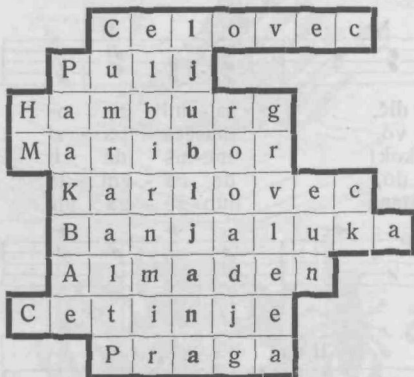
Kravo so vpregli poleg vola v plug, da bi orali. Krava, ki ni še nikdar orala, pogleda obširno njivo in vpraša: „Kaj, samo to-le bomo danes?“ — Komaj so pa obrnili tri brazde, pogleda vsa upehana in sopeča svojega tovariša in vpraša zopet: „Kaj smo že vse? Ali ne bo še konca?“ Volek stopa mirno in počasi po brazdi naprej, ne odgovori ničesar ter si misli: Krava je pač krava. *Ivo Trošt.*

Kako preizkusimo pitno vodo.

Napolni pollitrsko steklenico za dve tretjini z vodo in vrzi vanjo žličico najboljega in najčistejšega sladkorja! Steklenico dobro zamaši in in jo postavi za 48 ur na gorak prostor. Ako ostane voda čista, jo smeš piti, ako se pa napravijo v vodi kosmi, oziroma ako je postala voda mlečnata, tedaj je slaba in je ne smeš piti!

Rešitev zemljepisne naloge v šesti številki.

Ljubljana.

Prav so jo rešili: Milko Naglič, dijak v Ljubljani; Leopoldina, Aleksandra in Vidka Samsa v Il. Bistrici; Leopold Armič, realec, Marija Armič, učenka pri sv. Jakobu v Ljubljani, Anica in Stanka Pirčeva, učenci III. razreda v Borovnici; Vladko in Cirila Stukelj v Frankolovem; Roman Vene v Il. Bistrici; Justina Vremec, učenka V. razreda na Opčinah; Nadica in Ivan Juvančič v Šiški; Cvjet Anton, Mlakar Stanislav, Gosina Karel in Rajevec Jak., učenci meštanske šole v Krškem; Kamilo Gradišnik, učenec V. razreda slovenske ljudske šole na Celju; Rafaela Schmiedmayer v Ljubljani; Vladimir Dolenc, učenec v Škofji Loki; Ferdinand Doganoc, dijak III. b realce v Ljubljani; Vera Flis, učenka III. razreda na Vrhniki; Maks Kovačič, dijak v Mariboru; Hela Pučnik, učenka V. raz. v Kranju; Ctibor in Stanko Bloudek v Kranju; Vladko Krevk, dijak v Mariboru; Zdenka in Franc Vrečko v Celju; Ludovik Lederhas, dijak v Ljubljani; Katica in Jelica Florian, učenci v Kranju; Božidar Gajšek, učenec V. razreda v Dobovi pri Brežicah; Zoran Jošt, drugošolec v Celju; Milena Flis v Škofji Loki; Lavoslava Širceljeva, učenka III. mešč. razr. v Ljubljani; Pepina in Mici Tomšič v Il. Bistrici; Stanko Sajovic, četrtšolec v Kranju; Stanko Grmek in Minka Vrežec, učenca v Ribnem pri Bledu; Helena in Stana Kraigher, učenci V. razreda v Postojni; Olga Kalinger, učenka V. raz. v Kranju; Ciril Toman, dijak II. b razr. I. drž. gimn. v Ljubljani; Davo Čanderjev v Zibiki pri Celju; Vekoslav Čander, org. kand. v Celju; Mara Ivanovna Tavčar, učiteljica, Slavinka Kvedrova, Minka in Ivan Stržaj, učenci v Kopanju; Ivanček Ivanuša-Mlinarjev, Tonček Porekar, Ludovik Pučlavc, Matija Sever-Krčevinski, Matija Šterman, učenci; Tinka Jeremic, Marija Lah, Alojzija Plavec, Nežica Vtičar, Julka Zibrat, učenke trirazredne šole na Humu pri Ormožu; Meri Pikel, učenka IV. razr. v Postojni; Lojzika Zartl, Mica Vrbnjak, Marica Šanti, Ana Osterc, Marija Budja, učenci V. razreda pri Sv. Križu na Murskem polju pri Ljutomeru; Nežika Petrič, Urška Mežik, Urša Cuznar, Urška Makovec, Minca Mežik, Urška Kirhmajer, Lenca Oman, Tončka Kavalari, Neža Kerštanj, Nežica Cuznar, Malka Kavalari, Urška Podlipnik, Franica Veber, Mina Kavalari, Urška Oman, Vidka Zupančič, Franica Petrič, Lenka Cuznar, učenke II. razr. v Ratečah na Gorenjskem; Alojzij Podlipnik, Janez Puci, Jok Kirhmajer, Jožef Peternel, Janez Kavalari, Andrej Kopavnik, Jožef Cuznar, Francišek Benet, Tone Kunstelj, Franc Stojan, Janez Oman-Košatov, Tine Nadižavec, Pavel Kopavnik, Janez Matjaš, Jakob Kajžar, Janez Žerjav, Jožef Erlah, Franc Makovec, Janez Oman, Marko Petrič, učenci II. r. v Ratečah na Gorenjskem; Tonček, Stanko in Franci Svetina, dijaki v Mariboru; Rafael Dolinšek, Vekoslav Korošak, Jožef Muster, Franc Muhič, Anton Muhič, Martin Medved, Križ, Čepič, M. Habermuth, J. Flis, Franc Bratina, Alojzij Majcen, zvesti prijatelji mariborske gimnazije.

